

Zlín Z-50

Tradičný čs. výrobca športových lietadiel Moravan Otrokovice (dnes Zlin Aircraft) sa po druhej svetovej vojne preslávil predovšetkým rodinou cvičných a akrobatických lietadiel Tréner. Tieto lietadlá vládli svetovým šampionátom a leteckej akrobacii až do začiatku 70. rokov. Vtedy sa ukázalo, že potenciál „trénerov“ už na majstrovstvách sveta nestačí, tak sa v Moravane v roku 1973 rozhodli postaviť úplne nový akrobatický špeciál. Začala sa rodiť legendárna „päťdesiatka“, ktorá niesla rukopis konštruktéra Jana Mikulu. Už od začiatku sa počítalo s americkým plochým piestovým šesťvalcom Lycoming AIO-540 D4B5 s výkonom 194 kW, čo bola výrazná zmena oproti „trénerom“, ktorí boli vybavení domácimi motormi Walter a neskôr Avia.

Preto tiež prototyp a prvé stroje niesli označenie Z-50L (jako Lycoming). Prvý let prototypu OK-070 sa uskutočnil v júli 1975, teda len 18 mesiacov po začatí konštrukčných prác. Hneď sa ukázalo, že sa zrodil výborný stroj. Klasickí „tréneri“ boli zmiešanej konštrukcie ale „päťdesiatka“ však bola už celokovová, takže mohla realizovať omnoho razantnejšie a náročnejšie obraty, manévry a figúry. Preťaženie pri akrobacii mohlo dosahovať +9 až -6 g.

Celkom vzniklo 80 kusov „päťdesiatok“ všetkých verzií. Popri prvej Z-50L a druhej Z-50LA, ktorá sa líšila iba typom vrtule, to bola predovšetkým modifikácia Z-50LS so silnejším motorom. K verzii LS patrila i „päťdesiatka“ Petra Jirmusa, ktorá bola 17. vyrobeným kusom a niesla imatrikulačnú značku OK-IRG. Neskôr bola poškodená pri havárii, ale dočkala sa opravy a teraz ju možno vidieť v leteckom múzeu v Kbeloch. V roku 1988 vznikla výrazne odlišná verzia Z-50M, ktorá sa prezýva „malá päťdesiatka“. Na začiatku 90. rokov vzniklo ešte niekoľko kusov vylepšených strojov vo verziách LE a LX.

Z-50M

Z-50M bola chudobnejšia verzia Z-50L. Má slabší radový motor Avia M-137AZ (133 kW) a vrtuľu rovnakej značky a slúžila k výcviku akrobatických pilotov. Bola určená pre radových členov aeroklubov s akrobatickými ambíciami. Bola to vlastne náhrada za jednomiestnych akrobatických „trénerov“ (v našom leteckom múzeu je Z 526F).

Akrobatické lietadlo Zlín Z-50 M vzniklo na základe objednávky Zväzu pre spoluprácu s armádou v roku 1988 a nadväzovalo na rodinu špeciálnych akrobatických lietadiel vyrábaných v Moravane Otrokovice. Jednalo sa o kompletný drak úspešnej Z-50, osadený menej výkonným čs. motorom Avia M-137 AZ a autonómnou dvojlistovou staviteľnou vrtuľou Avia V-503 A. Išlo tak vlastne o posledné akrobatické lietadlo kompletne dodávané československým leteckým priemyslom, pretože klasická súťažná Z-50 mala americký motor Avco Lycoming a vrtuľu Hoffmann. Lietadlo OK-TRP s výrobným číslom 0059 bol prvý sériový kus a zalietaný dňa 23. decembra 1988. Jeho majiteľom bol najskôr Sväzarm a neskôr Aeroklub Českej republiky. Pôsobil v Leteckých akrobatických centrách v Moravskej Třebovej a Karlových Varoch. Boli na ňom vycvičené naše najväčšie hviezdy, ako napríklad Martin Stáhalík, Petr Kopfstein a ďalší. Lietadlo bolo tiež často používané pri nižších akrobatických súťažiach ako závodný stroj. V roku 2016 bol po dolietaní životnosti získaný do zbierky VHÚ nákupom od súkromníka. Doplňuje tak súvislý rad športových špeciálov v zbierke. Tam sa zaraďuje aj jeho blízky súrodenec Z-50 LS, OK-IRG majstra sveta a Európy Petra Jirmusa, ktorý je vystavený v hlavnej expozícii Leteckého múzea VHÚ.

Technické údaje:

Rozpätie: 8,58 m

Dĺžka: 6,96 m

Motor Avia M-137 AZ o výkonu 180 k při 2 750 ot/min

Prázdna hmotnosť: 540 kg

Maximálna rýchlosť: 305 km/h

Dolet: 230 km

Celkom bolo vyrobených iba 6 lietadiel Z-50M. Exponát v leteckom múzeu Trenčín v.č. 0080 bol zalietaný 20. decembra 1991, pozn. zn. OK-WRQ. V januári 1992 bol predaný súkromnej osobe do Juhoafrickej republiky kde bol prevádzkovaný do roku 1996. V roku 2015 bol reimportovaný do Českej republiky a od roku po oprave je prevádzkovaný v Trenčíne s pozn. zn. OK-WRQ.